

of miscommunication, the theme being, «Are there no words that lead to life?», the inability to communicate feeling, the inability to communicate thought, and the inability to communicate love. The theme of the problem of human isolation in the three aspects is considered to be a recurrent one. The writer shows these shortcomings at work through the contrast themes and symbols opposing such concepts as «day – night», «life – death», «past – future», «dark – light», «village – city» etc.

Some repeated symbols of enclosure, fog, and compression are the integral part of the characters' image. Each of the characters can be revealed in a phrase because each of them carries within himself the complicating factor that provides the framework for the story. But this does not mean that characterization in the story is slight or simple. It means that it is primarily based upon depth rather than breadth, and each is narrow area deeply explored, with the emphasis placed upon the uniqueness of that basic trait. This concept of characterization leads directly into the narrative technique used in the stories. There are no carefully-constructed plots, sequences of significant incidents, patterns of rising or falling actions. Rather, the stories are character-plotted, and each consists of the revelation of the character core that is the essence of the central figure's being.

All in all, two collected short stories are marked by contrary thematic keys, experimentation with the stylistic manner and structure. Characterization has deepened in contrast symbolism, and the narrative technique has become carefully controlled by using two narrative voices. In addition, Anderson uses the technique of framing the collections by using sketches at the beginning and at the end.

Key words: *short story prose, contrast, narrative strategy, narrative structure, author's mask, symbols, thematic keys.*

УДК 821.111-31.09Геллер

А. М. Літак

ЖІНОЧЕ ВІДЧУЖЕННЯ У РОМАНІ «СПОВНЕНІ ВІРИ» ЗОЇ ГЕЛЛЕР

Статтю присвячено дослідженню жіночого відчуження, зокрема, на прикладі роману «Сповнені віри» сучасної британської письменниці Зої Геллер. Увага приділяється способам виходу зі стану відчуження. Простежуються спроби подолання відчуження на життєвому шляху кожної з героїнь. Окреслюється роль нової жіночої прози у висвітленні відчуження жінки.

Ключові слова: *нова жіноча проза, метамодерн, жіноче відчуження, образ жінки, первозданна дика жінка, жіночий архетип, мотив бруду.*

DOI 10.34079/2226-3055-2019-12-20-106-114

Постановка проблеми. Наприкінці ХХ – початку ХХІ століть становище жінки в суспільстві продовжує бути вагомою складовою трансформаційних процесів. Наслідком цього постає еволюція жіночого образу. Британська жіноча література пост-постмодернізму зі специфічною системою жіночих образів вплинула на формування нового статусу жінки, її звільнення та усвідомлення своєї гідності.

Р. Ван Ден Аккер та Т. Вермюлен наголошують, що в епоху метамодерну або пост-постмодернізму сприйняття світу відбувається через структуру почуття. Це, у свою чергу, допомагає відійти від ідеологічної залежності [7]. Саме це сприяє, тією чи іншою мірою, пробудженню жінки та дає їй можливість відчувати свою внутрішню силу, аби розкрити своє «Я» та діяти.

До теми відчуження зверталися й звертаються представники різних національних літератур, інтерпретуючи та пропускаючи її крізь призму свого бачення. Жіноче відчуження як екзистенційний досвід та стан часто зустрічається в жіночій прозі. Проте воно не отримало належної уваги з боку літературних критиків. **Актуальність** дослідження визначається тим, що особливості жіночого відчуження в жіночій прозі початку ХХІ століття висвітлені неповно.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед розвідок, присвячених розгляду жіночого відчуження варто виокремити праці таких закордонних учених, як С. Біллінгтон [13], Р. Б. Брукс [9], К. Бульоса [11], С. де Бовуар [4], Дж. Вуд [13], Д. Гендіна [3], М. Грін [13], К. П. Естес [8], Дж. Кемпбелл [13], К. Мюзіз [13], К. Ліспектор [11], І. Л. Савкіної [5], К. Сантос [11], К. Сінгх [12], а також українських – О. П. Луцишиної [6], В. П. Агеєвої [1]. Дослідники детально вивчають різні аспекти цього явища. Однак жіноче відчуження в жіночій прозі пост-постмодернізму системно не розкрито. До того ж, роман «Сповнені віри» («The Believers») Зої Геллер вперше слугує матеріалом для дослідження з проекцією на закроєну проблематику.

Постановка завдання. Метою розвідки постає виявлення специфіки зображення жіночого відчуження. Окреслена мета передбачає вирішення таких **завдань**: розглянути жіноче відчуження в новій жіночій прозі епохи пост-постмодернізму; проаналізувати прояв жіночого відчуження в романі «Сповнені віри» З. Геллер.

Виклад основного матеріалу. Одним із самобутніх та знакових явищ на зламі ХХ–ХХІ століть є «нова жіноча проза». Важливий вплив на її становлення мав постфеміністичний рух. Концепцію фемінізму нерідко перекидають, однак, зараз, тобто в період пост-постмодернізму, як зазначається в інтерв'ю І. Славінської з письменницею та літературним критиком О. Луцишиною, «фемінізм – це, перш за все, можливість діалогу, а вже потім усе інше» [6]. Ця нова література є, певною мірою, отим «власним простором» (a room of her own), про який висловлювалася В. Вулф; очевидним є те, що йдеться не просто про місце в фізичному сенсі, а про специфічно жіночий світ, незнаний і закритий для чоловіків, простір, де вона може творити, де не заважають і не обмежують [9].

Твір «Сповнені віри», вперше опублікований у 2008 році, належить до нової жіночої прози, знану також як «чікліт». Цей роман – поєднання двох піджанрів нової жіночої прози: сімейної саги (сімейної хроніки) та чікліт [2]. Попри те, що ця література часом недооцінюється, можна з певністю сказати: в романі порушується одна з ключових тем епохи – відчуження, зокрема, жіноче відчуження. Своєрідною облямівкою роману є епіграф, який є знаковою цитатою Антоніо Грамші, італійського філософа, журналіста та політичного діяча: «Виклик сучасності полягає в тому, щоб жити без ілюзій та без розчарувань через їх втрату» [10]. Сутність цього висловлювання в тому, що коли ми впадаємо в оману, це призводить до відчуження. Назва нарративу З. Геллер підкреслює, що кожен з членів сім'ї Літвіноф є унікальним з огляду на одержимість власними переконаннями.

«Нова жіноча проза», за словами І. Савкіної, поклала собі за мету «вирватися з історичного часу, який стискає жінку у своїх немилосердних обіймах» за допомогою «занурення в стихію доісторичних, архаїчних, древніх уявлень, містичних прозрінь» [5]. Дослідниця зазначає, що для цього використовується «випадок» –

особливий жанр міського фольклору. Це такі собі містичні оповідання, де здавалось би звичайні побутові ситуації є лише оболонкою під якою ховається дивовижне. Знищення колишнього світу (або міфу) спричинює руйнацію створених класикою міфів про мужність і жіночність, а також стереотипів колишньої клішованої ідеології. Таким чином, вважає вона, міфопоетична свідомість повертається до першооснови, до хаосу з якого згодом відродиться новий Космос. На наше переконання, хаос якраз може бути прирівняний до відчуження.

В жіночій прозі переважно зачіпається питання жіночої ідентичності. За С. де Бовуар, жіноча ідентичність – то завжди «інакшість», проте ця інакшість – силоміць нав'язана, вона є соціальним конструктом [4]. Відтак, жінка вже від народження відчужена з огляду на її стать. Власне, відчуження розвивається як наслідок перебування в певному оточенні, виховання, соціалізації. Більшість жінок не усвідомлюють цього.

Д. Гендін підкреслює, що ще з доісторичних часів жінка стала об'єктом «чоловічого мистецтва». Про це нам говорять так звані «венери» – кам'яні фігурки вагітних жінок з великими грудьми. Література тривалий час залишалася чоловічою, бо ж автори писали про жінок, намагаючись передати й зберегти образ, який чоловік бачив у жінці. Жінка була й донині залишається предметом культу – від древніх містерій до християнського шанування Діви Марії [3]. Слід додати, що Дж. Вуд розглядає концепцію Богині й наголошує: незважаючи на відчужену жіночу чутливість та пережитки поклоніння Богині, які витіснені на периферію сучасним суспільством, де домінують чоловіки, виживання Богині та її релігії пов'язує цю периферію з минулим, в якому жіноче і все, що воно втілює, були центральними. Нове бачення знань минулого дозволить жінці вийти зі стану відчуження. Дослідниця посилається на Дж. Кемпбелла та К. Мюзіз, які вважають, що нова духовність та налагодження зв'язку з тисячолітніми традиціями виявлення пошани до Матері-Землі може бути ключем до більш розвиненої свідомості [13, с. 16].

На відміну від попередніх дослідників, К. Сінгх розглядає, окрім відчуження, вигнання людини. Він підкреслює, що як і вигнання, відчуження має глибокі корені. Вчений згадує Святого Августина, який констатує: «через свою грішну природу люди відчужені від Бога» [12, с. 3]. За Біблією, Єва, перша жінка на Землі спокусила Адама – відбулося гріхопадіння та вигнання обох. Можливо, саме цим можна пояснити тривале жіноче відчуження, численні види вигнання – фізичне, психологічне, соціальне, яких зазнають жінки.

Важливо сказати, що поряд з відчуженням у новій жіночій прозі ідентифікуються спроби його подолати. К. Сантос підкреслює, що наративи К. Ліспектор та К. Бульоси відтворюють боротьбу, щоб подолати відчуття відчуження жінки не тільки від оточення, але й від самої себе. Автори прагнуть встановити літературний аналог жіночої боротьби не тільки за усвідомлення, але також за автентичне проголошення себе. Для К. Бульоси та К. Ліспектор важливим є звернення до проблеми жіночої ідентичності у поєднанні з інакшістю [11, с. 10]. К. Сантос говорить про те, що для досягнення відчуття своєї сутності треба полишити встановлену роль однаковості (схожості), яку жінкам відведено її оточенням. Тільки жертвуючи цією покірністю, жінка може здійснити спробу здобути відчуття свого «Я». Тобто, аби жінка справді пізнала свою власну особистість, вона повинна знати свою іншість / інакшість, а також усвідомити, як її довілля впливає на неї. У праці К. Сантос міститься згадка про К. Гілігана, який ідентифікує впливи соціально-культурного середовища жінки у подвійній парадигмі: а) неправда у психологічних теоріях, які вважають чоловіків представниками всього людства; б) неправда у жіночих психологічних працях,

де дівчата та жінки змінюють себе, аби вписатися в оманливо створені образи відносин. К. Бульоса та К. Ліспектор усвідомлюють, що на шляху досягнення жіночої свідомості постають перешкоди та обмеження [11, с. 11].

Аргументованим є погляд Ч. Тейлора на природний зв'язок між мовою та досягненням відчуття себе крізь інакшість. Дійсно, мова не існує поза мовною спільнотою. Власне «Я» не може бути описане без співвідношення до тих, хто нас оточує, тобто певних співбесідників, які важливі для самовизначення та продовження розуміння самоусвідомлення. Мова є не тільки ключем для самовираження, але й інструментом для досягнення самовизначення. Саме через мову головна героїня повинна розмежувати своє «Я» від відчуття однаковості [11, с. 10]. Це означає, що вступаючи у взаємини, вона твердо виражає свою позицію, таким чином долаючи конформізм. Адже, насправді, характером вважається власна сутність під видимістю однаковості.

Вагомою працею, що адресована прицільно жіночій читацькій аудиторії, є книга «Та, що біжить з вовками. Жіночий архетип у міфах та оповідях» К. П. Естес. Ідеться про відому американську письменницю, мислительку, представницю психоаналітичної школи К. Юнга, спеціаліста посттравматичної психології, лауреата численних премій. Їй належить чіткий опис жіночого відчуження та його проявів. Розмірковуючи про становище жінки, К. П. Естес наголошує: впродовж тривалого часу жіночу інстинктивну природу піддавали гонінню, грабінництву та зловживанням, вона страждала від нерозумного поводження, власне, як і дика природа [8]. Заради догоджання іншим жінка звикла жертвувати собою. Дослідниця показує, що «психоархеологічні» розкопки дають можливість відновити природну, інстинктивну душу, а через її уособлення в архетипі Первозданної Жінки можна досягнути різноманітні прояви глибокої жіночої природи. У своїй книзі К. П. Естес зазначає: «...намагаючись бути собою, ми викликаємо у багатьох людей відчуження, намагаючись поступатися бажанням інших, ми викликаємо відчуження від самих себе» [8]. Комплекс надмірної покірності прирікає жінок на роль жертви. Така пристосовність часто буває у жінок, коли вони відчайдушно бояться бути позбавленими чогось або виявитися непотрібними [8]. У романі «Сповнені віри» ми знайомимося з Карлою, комплекси якої гальмують її та стримують в нещасливому шлюбі, але страх щось змінити змушує цю молоду жінку постійно вагатися. К. П. Естес намагається сказати, що якщо жінка веде подвійне життя, це погано позначається на ній. Вимушена прикидатися, вона втрачає свою автентичність. Маскування зрештою виснажує. Водночас, жінка, яка пережила в житті багато страждань і глибоко поринула в них, сама безперечно набуває «незрівнянної глибини» [8]. Частковим прикладом такої жінки може бути Одрі, одна з головних героїнь роману «Сповнені віри», набула мудрості та досвід якої опосередковано стають в пригоді її обом донькам. Ось як дослідниця говорить про дику Первозданну Жінку: «навіть найпокірніша, найстриманіша жінка таїть в собі таємний куточок для Первозданної Жінки. І у найпригнобленішої жінки є своє таємне життя, і їй притаманні таємні думки і таємні почуття, дикі і буйні – тобто природні. Навіть найпоневоленіша і загнана в кут жінка оберігає обитель своєї дикої самості, бо інтуїтивно знає, що одного разу виникне лазівка, отвір, шанс – і вона кинеється навтьоки» [8]. Так трапилося з Карлою, яка таки наважилася розпочати нову сторінку свого життя.

З. Геллер у своєму романі «Сповнені віри» вдало показує відчуження жінки та намагання його побороти. Події розгортаються навколо трьох головних героїнь: мати Одрі Літвінофф, дві доньки – Карла та Роуз. У житті кожної з них присутнє відчуження. Все починається з життєвого шляху Одрі. Буквально з перших сторінок

роману можна відчутти, власне, як зароджується відчуження. Підсвідомий поштовх цьому дає Джоел Літвінофф, майбутній чоловік Одрі, коли вони їдуть навідати її батьків. Ось як він міркує: *«Вона нічого з себе не представляє. Жіноча гідність, не підкріплена ні статусом, ні грішми, нічого не вартує і чимось нагадує фантастичний акт левітації»* [10, с. 11]. В словах Джоела маніфестується певна зневага. Крізь канву роману наштовхуємося на зображення бруду: брудно одягнені батьки Одрі, рідна домівка Одрі теж просякнута брудом. Джоел впевнений, що бруд та безлад свідчать про відсутність волі, моральний занепад. Насправді ж, хаос, бруд асоціюються з відчуженням і те, що Джоел стверджує, що чистота нічого не коштує, насправді є символічним. Адже вийти з хаосу, позбутися бруду – це, власне, означає подолати відчуження, а це не так просто, коли звикання відбувалося роками. Після двох днів знайомств Одрі опинилася в ліжку з Джоелем і подумки він засуджував це: *«Він ніяк не міг второпати, чому вона так вчинила. Ще жодна жінка не піддавалася його спокусам так швидко і без супротиву. Вона повела себе як хвойда. Ба навіть зараз в її поведінці не було й натяку на скромність, вона не відчувала докорів сумління»* [10, с. 15]. Дії Одрі свідчать про її внутрішнє відчуження. Джоел від неї значно старший. Він запропонував їй одружитися і переїхати до Нью-Йорка. Майже не знаючи цього чоловіка, вона одразу погоджується. Очевидно, дівчина прагнула втекти від атмосфери, де вона знаходилася, тобто її переїзд – це пошук себе. Однак, невіднайденість себе залишається, адже в їхньому з чоловіком родинному помешканні бруд не зникає. Вона хизується тим, що вона «нечепура» [10, с. 21]. Сестра Джоела час від часу, навідуючи їх, бралася за наведення порядку. Одрі було байдуже до стандартів чистоти, які диктують інші, її цілком влаштовували свої. Така ситуація теж є проявом відчуження. Вона не схильна визнавати багато речей, а, відповідно, нічого не буде виправлено.

Стосунки Одрі з доньками аж ніяк не можна назвати гармонійними. Вона поглинута Джоелом, для доньок любові не залишається, вона вважає їх невдахами. Вона ставиться до них з презирством. Карла страждає від надмірної ваги й нещаслива в шлюбі з чоловіком, бо там нема кохання. Роуз спершу шукала себе в політиці, тепер, здається, знайшла для себе рішення в іудаїзмі. Незважаючи на те, що Карла, Роуз, Одрі однієї крові, вони не здатні по справжньому поспівчувати, підтримати одна одну та подолати стіни відчуження між ними, які зводилися роками. Про це свідчить манера спілкування Одрі, яка тільки відштовхує від себе, використовуючи пейоративну лексику. Одрі постійно вселяє думку Карлі, що та повинна зробити щось зі своєю вагою, в першу чергу, дисциплінувати себе. Брутальна щирість матері навіть подобалася самій Карлі, адже більше ніхто не проявляв інтересу до її зовнішності. Крім того, Карла не могла завагітніти. Її повнота, як і неможливість народити дитину, є наслідками відчуження, але це не спало на думку матері, як і те, що сама Одрі була відчужена від себе також. Мати Одрі влучно зазначила, що: *«Бути жінкою – то не є забавою»* [10, с. 217]. Героїня не вкладає в ці слова якогось глибокого змісту, маючи на увазі лише фізіологію, але доцільно розуміти це висловлювання різносторонньо.

Майк, чоловік Карли, всіляко принижував її, зокрема, час від часу підкреслюючи в присутності дружини, що він їсть, щоб жити, а дехто живе, аби їсти, натякаючи на дружину. Вони хочуть усиновити дитину, проте Карлі це не дуже до вподоби, але це може врятувати шлюб, бо вона боїться бути покинутою, незважаючи на Майкові походеньки та ставлення. Пошук себе справжніх особливо посилюється, коли Джоел впадає в кому і кожен починає розбиратися зі своїм життям, адже орієнтиром завжди був він. Одрі здавалося, що їй ніхто не може допомогти, вона почувала

себе обікраденою: *«Її повільно та постійно позбавляли всього, що дороге її серцю: Джоел пішов, ну, майже те саме, що й зник, потрапивши у пастку пекла, тобто кому. Цілісність її шлюбу, яку вона вважала чи не найбільшим своїм досягненням, була порушена отою гарпією Береніс. А зараз Ленні, її дитина, покидав їхній дім»* [10, с. 214]. Проблема в тому, що Одрі занадто себе асоціювала з Джоелем, занедбуючи свій внутрішній світ, що зрештою перетворився схожим на пустелю. Як виявилось, окрім Одрі, в Джоела була темношкіра коханка і дитина від цих стосунків. Цікавим є той факт, що наприкінці роману в розмові з Карлою Одрі каже: *«..., якщо у вас з Майком спільне життя не складається, мені б не хотілося, щоб ти думала, що повинна чіплятися за ці стосунки... якщо ти нещаслива»*. Карлу любить інший чоловік, Халід, і вона це тонко відчуває, але боїться і сповнена сумнівів. В його присутності вона почувається щасливою. Слова матері зіграли не останню роль у прийнятті рішення щодо розірвання стосунків з Майком, її чоловіком. Карла вагалася, адже її мати, тобто Одрі, змиралася з батьковими вибриками стосовно інших жінок; по суті, вона наслідувала приклад матері. Намагаючись пояснити доньці свої сімейну ситуацію, Одрі стверджує, що, принаймні, щаслива в шлюбі з Джоелем.

Ще один приклад мотиву відчуження присутній у діалозі Одрі Літвіноф з її донькою Роуз, яку поглинув шлях пошуку правди. Вона вдалася до юдаїзму. Донька пояснює, що багато правил здаються їй дивними, часом, навіть, тупими, особливо, якщо їх розглядати поза контекстом, їх нелегко прийняти й вона бореться з цим. Одрі ж слушно вважає: якщо щось правильно для інших, то це не означає, що це так повинно бути для її доньки. Роуз довідується, що якби її матері розкрилася незручна правда, то вона б не погодилася з нею: *«Ти хочеш знати, що б я вчинила, якби мені розкрилася правда, але не та, яку я прагнула знайти?... Я б її відкинула»* [10, с. 287]. Постать Одрі, однієї з головних героїнь, є суперечливою (одна з ознак відчуження), це проявляється в її розмовах та вчинках. Категоричність твердження щодо неприйняття правди, яку вона не очікувала, демонструє, певною мірою, її неготовність змінювати свої погляди. Відчуження проявляється через фосилізований світогляд жінки.

Кожна з героїнь живе у своєму соліптичному всесвіті. Вони дещо пихаті, вперті, хаотичні, але готові боротися за сім'ю Літвінофф. Їхня віра сліпа. В них все засновано на ідеологіях. Протагоністів можна порівняти з родиною Глас Дж. Д. Селінджера, високий інтелект яких та наявність освіти, навпаки, спричиняє ситуацію, коли члени родини відчужуються і можуть завдати болю один одному. Проте упередженість Одрі в політичному плані не завадила їй «прокинутися» і дещо скерувати своїх доньок в кінці роману, давши їм зрозуміти: зрештою, можна експериментувати з формуванням ідей, базуючись на власному баченні та порухах свого внутрішнього голосу. Отже, мова йде про початки подолання стану відчуження. Але саме через відчуження, як констатує В. Агеєва, приходять прозріння [1]. Тобто спочатку треба дійти дна, кінцевої точки відчуження, щоб розпочати знову. З хаосу народжується новий світ.

В романі прослідковується, що середовище героїнь стає згубним, тому його слід «зруйнувати», що і відбувається, коли Джоел, патріарх сімейства, відчужується за своїм станом здоров'я. Героїні роблять спроби переглянути навколишній світ. Тобто, Зої Геллер, авторка «нової жіночої прози» наштовхує на думку, що абсурдний задубілий світ підлягає руйнації. Примітно, що сакральне поняття дому, житла, яке ніби призначене служити людині, перетворюється в цілковиту протилежність – воно здатне знищити особистість, зруйнувати міжлюдські зв'язки, спотворити сприйняття дійсності [1]. Це чітко спостерігається у романі «Сповнені віри». Домівка,

де виховувалася Одрі та вже створене нею та Джоелем родинне гніздо, ніяк не можна назвати еталонними. Саме там почалося викривлене сприйняття дійсності, яке, врешті-решт, призвело до відповідних наслідків.

Висновки і пропозиції. Таким чином, у результаті проведеного дослідження спостерігаємо розширення рамок жіночого відчуження. Проте в романі його представлено, певною мірою, завуальовано, про що свідчить безпристрасність зображення героїнь. Йдеться про те, що маски, які оточення нашаровує на жінок, ніби врастають у жіночу природу та стають її невіддільною частиною. При цьому вони з труднощами здатні усвідомити, що це лише нав'язані соціумом патерни.

Відчуження жінки у романі зображене з допомогою мотиву бруду, адже наведення чистоти завжди асоціюється з жіночим обов'язком. Відчуженням пронизане спілкування, це особливо помітно в образі Одрі. Слід зазначити, що в романі не тільки статичне представлення жіночого відчуження, але є певна динаміка у спробі його подолання – через ще не занадто відверту розмову доньок з матір'ю. Вони є новим поколінням шукачів правди, кроки яких ще не цілком тверді, але сприятливий вектор руху відчувається. Кожна героїня намагається розпізнати свою реальність, адже для епохи пост-постмодернізму типова ірреальність.

У романі З. Геллер однаковість чи схожість жінок зображена як ознака відчуження. Спостерігаються труднощі у налагодженні міжсуб'єктивного зв'язку між героїнями та їх комунікації, які можна розглядати як спосіб боротьби з відчуженням, але це можливо тільки за умови, що в мові присутня функція відносин між людьми. Нова жіноча проза спрямована на відродження та ствердження Жінки. Подолання жіночого відчуження вбачається в розпізнаванні Первозданної Жінки, що унеможливить хижацькі впливи середовища, зокрема, з боку чоловіків, яким першочергово притаманна здатність бути центральною причиною відчуження жінки.

Перспективи майбутніх наукових студій у цій царині літературних досліджень вбачаємо у встановленні особливостей прояву жіночого відчуження в інших романах, написаних жінками та чоловіками, а також більш вичерпному вивченні чоловічого та дитячого відчуження у прозових творах пост-постмодернізму.

Список використаної літератури

1. Агеєва В. «Світ, як він є, – не для нас, але сам собою...» [Електронний ресурс] / В. Агеєва // Після постмодернізму? : зб. ст. – Київ : НаУКМА, 2012. – Режим доступу : http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/10934/Aheieva_Svit_yak_vin_je.pdf?sequence=1&isAllowed=y ; Агеєва В. «Світ, як він є, – не для нас, але сам собою...» [Електронний ресурс] / В. Агеєва // Після постмодернізму? : зб. ст. – Київ : НаУКМА, 2012. – Режим доступу : http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/10934/Aheieva_Svit_yak_vin_je.pdf?sequence=1&isAllowed=y
2. Болонева М. Л. О некоторых аспектах жанра чиклит [Электронный ресурс] / М. Л. Болонева // Вестник Иркутского государственного лингвистического университета. – 2014. – № 2 (27). – С. 261–267. – Режим доступа : <https://cyberleninka.ru/article/v/o-nekotorykh-aspektah-zhanra-chiklit> ; Болонева М. Л. О некоторых аспектах жанра чиклит [Электронный ресурс] / М. Л. Болонева // Вестник Иркутского государственного лингвистического университета. – 2014. – № 2 (27). – С. 261–267. – Режим доступа : <https://cyberleninka.ru/article/v/o-nekotorykh-aspektah-zhanra-chiklit>

3. Гендин Д. Эволюция женских образов в русской литературе [Электронный ресурс] / Д. Гендин // Проза.ру. – Режим доступа : <https://www.proza.ru/2016/09/27/1230> ; Gendin D. Evolyutsiya zhenskikh obrazov v russkoy literature [Elektronnyy resurs] / D. Gendin // Proza.ru. – Rezhim dostupa : <https://www.proza.ru/2016/09/27/1230>

4. Де Бовуар С. Друга стаття : у 2-х т. / С. де Бовуар ; перекл. з фр. Н. Воробійової, П. Воробійова, Я. Собко. – Київ : Основи, 1994. – Т. 1. – 390 с. ; De Bovuar S. Druha stat : u 2-kh t. / S. de Bovuar ; perekl. z fr. N. Vorobiovoi, P. Vorobiova, Ya. Sobko. – Kyiv : Osnovy, 1994. – Т. 1. – 390 s.

5. Савкина И. Л. Говори, Мария ! (заметки о современной русской женской прозе) [Электронный ресурс] / И. Л. Савкина // Преображение (русский феминистский журнал). – 1996. – Вып. 4. – С. 62–67. – Режим доступа : <http://www.a-z.ru/women/texts/savkina1r.htm> ; Savkina I. L. Govori, Mariya ! (zametki o sovremennoy russkoy zhenskoj proze) [Elektronnyy resurs] / I. L. Savkina // Preobrazhenie (russkiy feministiskiyy zhurnal). – 1996. – Vyp. 4. – S. 62–67. – Rezhim dostupa : <http://www.a-z.ru/women/texts/savkina1r.htm>

6. Славінська І. Оксана Луцишина : Я писала про жінку, яка все робить правильно, а всередині вмирає від болю [Електронний ресурс] / І. Славінська // Українська правда. – 2016. – 18 січня. – Режим доступу : <https://life.pravda.com.ua/culture/2016/01/18/206459/> ; Slavinska I. Oksana Lutsyshyna : Ya pysala pro zhinku, yaka vse robyt pravylno, a vseredyni vmyraie vid boliu [Elektronnyi resurs] / I. Slavinska // Ukarinska pravda. – 2016. – 18 sichnia. – Rezhym dostupu : <https://life.pravda.com.ua/culture/2016/01/18/206459/>

7. Чертыков В. Метамодерн – новый способ смотреть на мир [Электронный ресурс] / В. Чертыков // Частный корреспондент. – 2018. – 11 февраля. – Режим доступа : http://www.chaskor.ru/article/metamodern_-_novyj_sposob_smotret_na_mir_43056 ; Chertykov V. Metamodern – novyy sposob smotret na mir [Elektronnyy resurs] / V. Chertykov // Chastnyy korrespondent. – 2018. – 11 fevralya. – Rezhim dostupa : http://www.chaskor.ru/article/metamodern_-_novyj_sposob_smotret_na_mir_43056

8. Эстес К. П. Бегущая с волками. Женский архетип в мифах и сказаниях [Электронный ресурс] / К. П. Эстес // Онлайн библиотека. – Режим доступа : <https://litra.info/book/begushchaya-s-volkami-zhensky-arkhetip-v-mifakh-i-skazaniyakh/page-2.html> ; Estes K. P. Begushchaya s volkami. Zhenskiy arkhetip v mifakh i skazaniyakh [Elektronnyy resurs] / K. P. Estes // Onlayn biblioteka. – Rezhim dostupa : <https://litra.info/book/begushchaya-s-volkami-zhensky-arkhetip-v-mifakh-i-skazaniyakh/page-2.html>

9. Brooks R. B. A Room of One's Own by Virginia Woolf [Electronic resource] / R. B. Brooks. – Mode of access : <http://virginiawoolfblog.com/a-room-of-ones-own/>

10. Heller Z. The Believers / Z. Heller. – England : Penguin Group, 2008. – 307 p.

11. Santos C. Bending the Rules in the Quest for an Authentic Female Identity : Clarice Lispector and Carmen Boullosa [Electronic resource] / C. Santos. – New York : Peter Lang Publishing Inc., 2004. – Mode of access : <https://books.google.com.ua/books?id=iq7yO8OvMy4C&pg=PA9&dq=female+alienation&hl=ru&sa=X&ved=0ahUKEwjo8fe8poThAhUrpIsKHdN2AacQ6AEIXDAH#v=onepage&q=female%20alienation&f=false>

12. Singh K. Women in Exile and Alienation : The Fiction of Margaret Laurence and Anita Desai [Electronic resource] / K. Singh. – Cambridge : Cambridge Scholar Publishing, 2016. – 150 p. – Mode of access :

https://books.google.com.ua/books?id=QNv6DAAAQBAJ&pg=PA1&hl=ru&source=gbs_toc_r&cad=4#v=onepage&q&f=false

13. Wood J. The Concept of the Goddess [Electronic resource] / J. Wood // The Concept of the Goddess / ed. by S. Billington, M. Green // London, New York, 1999. – Mode of access : <https://books.google.com.ua/books?id=5Z6EAgAAQBAJ&pg=PA16&dq=female+alienation&hl=ru&sa=X&ved=0ahUKEwjo8fe8poThAhUrpIsKHdN2AacQ6AEIVTAG#v=onepage&q=female%20alienation&f=false>

Стаття надійшла до редакції 02.05.2019.

A. Litak

FEMALE ALIENATION IN ZOE HELLER'S NOVEL «THE BELIEVERS»

The article studies female alienation. Zoe Heller's novel «The Believers» (2008) belongs to the new women's prose and serves as the material for analyzing female alienation.

The new women's prose emerges in the epoch of post-postmodernism at the turn of the 21st century. It has been significantly influenced by postfeminism, hence, this prose depicts a woman who is unwilling to put up with oppression. «The Believers» combines features of a family saga and chick lit. Notwithstanding the fact that the new women's fiction is underestimated, this novel raises serious issues connected with the inner state of a woman. Her alienation has altered.

Each of the main female characters of the Litvinoff family is unique in her own obsession. Audrey Litvinoff, her two daughters Karla and Rose are experiencing difficulties in establishing intersubjective connection and communication which are important on the way of overpowering alienation. The two women and, partially, Audrey belong to the new generation of truth seekers. Each female character strives for recognizing her reality and finding her own way in life, especially, when Joel, the head of the family, falls into a coma which symbolizes that the environment, they are accustomed to, gets ruined. The women face the necessity to reconsider their entire lives.

Although alienation is associated with evil, it can also be viewed as a transitional stage in a person's life. It may become the platform for giving birth to the new Woman. Alienation of women in the novel is depicted through the motive of dirt. Audrey's parents' dwelling is dirty and hers is too. Alienation can be put on the same footing as chaos. Stepping out of chaos, getting rid of dirt is not simple. In fact, they are connected with overcoming alienation. In her novel Z. Heller shows alienation as well as attempts made by the women to fight it. It is emphasized that when women do not remain true to themselves, they become alienated from their true selves. Women are frequently unaware of patterns imposed on them by the patriarchal surroundings. The new understanding of the concept of Goddess reveals that a woman and everything related to her can improve women's current situation. The overcoming of alienation lies in recognizing the primordial woman, her instinctive nature, which will make the impact of the predatory environment, men in particular, impossible.

Key words: *new women's prose, metamodern, female alienation, the image of a woman, primordial wild woman, female archetype, the motive of dirt.*